

Modele regionalnych rynków ropy naftowej

Streszczenie:

Celem referatu jest prezentacja prowadzonych analiz z zakresu identyfikacji i oceny stopnia wpływu czynników kształtujących zapotrzebowanie i wydobycie ropy naftowej w latach 2002-2014. Przedstawiony problem badawczy stanowi nawiązanie do wzmożonej dyskusji środowiska naukowego (Hamilton, 2008, 2009; Kilian, 2009; Kaufmann, 2011; Fattouh, Mahadeva, 2012). Na łamach światowej literatury prezentowane są różne poglądy dotyczące czynników, które w latach 2004-2008 w największym stopniu przyczyniły się do kształtowania się trendów na światowym rynku surowca. Z jednej strony wysoka zmienność cen ropy naftowej oraz ich nominalnie wysoki poziom tłumaczony był na tle wzmożonego popytu (głównie ze strony państw azjatyckich) lub też niedostatecznego wydobycia (w wybranych krajach OPEC, np. Arabii Saudyjskiej). Z drugiej strony równie popularne są twierdzenia, iż poza czynnikami fundamentalnymi istotny wpływ na rynek w tych latach miał handel instrumentami finansowymi opartymi o ceny ropy naftowej (Juvenal, Petrella, 2011; Beidas-Strom, Pescatori, 2014).

W ramach prac empirycznych wszelkie analizy przeprowadzono dla regionalnych rynków ropy naftowej, w odróżnieniu od dużej części prac prezentowanych na łamach przedmiotowej literatury, gdzie stosunkowo powszechny jest pogląd, iż rynek ropy naftowej należy traktować jako globalny. Z drugiej strony możemy zauważyć, iż w wielu regionach świata polityka energetyczna w latach 2002-2012 uległa znaczącej zmianie, do czego z pewnością przyczyniły się zachwiania cen ropy naftowej. Regionalna analiza postawionego problemu badawczego wydaje się zasadna z kilku przyczyn. Po pierwsze, w okresie próby odnotowano silne załamanie relacji cenowych między trzema najpopularniejszymi gatunkami ropy naftowej WTI, Brent i Dubai Fateh. Po drugie, w przypadku rynku Ameryki Północnej obserwowano indywidualny trend zwiększenia podaży ze złóż niekonwencjonalnych. Po trzecie, w niektórych regionach (np. rynek azjatycki) podjęto próby ustanowienia nowych benchmarków cenowych na podstawie gatunków regionalnych (Oman, ESPO), a tym samym zrezygnowano z indeksacji cen sprzedawanej ropy naftowej względem globalnej wyznacznika – WTI. Po czwarte, nie bez znaczenia dla rynku amerykańskiego czy europejskiego pozostaje handel instrumentami finansowymi opartymi o ceny ropy naftowej. Co więcej, w grupach państw rozwiniętych gospodarczo

oraz rozwijających się widoczne są różne trendy w zakresie konsumpcji ropy naftowej, co związane jest z różnicami w energochłonności gospodarek poszczególnych państw oraz stopniu wykorzystania odnawialnych źródeł energii. Należy nadmienić, iż przedstawione podejście znajduje poparcie w opiniach innych badaczy rynku (m.in. Knittel, Pindyck, 2016).

W ramach analizy empirycznej dokonano estymacji parametrów modeli VEC dla poszczególnych, regionalnych rynków ropy naftowej. Należy zauważyć dla większości analizowanych regionów istotnym czynnikiem wpływającym na długookresowe dostosowanie popytu jest wzrost produkcji przemysłowej. We wszystkich równaniach popytu na ropę naftową dla rynków regionalnych zawarto wpływ zmian cen tego surowca. Czynniki determinujące produkcję są zróżnicowane w poszczególnych regionach. Niemal w każdym regionie najważniejszy wpływ na kształtowanie się długookresowego wydobycia ma popyt na surowiec, a w drugiej kolejności możliwość zakupu surowca z zagranicy. Inaczej jest w OPEC gdzie pierwszą determinantą wydobycia jest popyt z zagranicy, a w dalszej kolejności kwoty produkcyjne. Nie we wszystkich regionach istotne w równaniach długookresowych wydobycia okazały się ceny ropy naftowej. Aktywna substytucja gazem ziemnym dotyczy tylko wybranych regionów, m.in. Europy i regionu azjatyckiego.

Bibliografia (wybrane pozycje):

Hamilton J.D., 2008, Understanding Crude Oil Prices, *The Energy Journal*, International Association for Energy Economics, t. 30, z. 2, s. 179-206.

Hamilton J.D., 2009, Causes and Consequences of the Oil Shock of 2007-08, *Brookings Papers on Economic Activity*, t. 40, z. 1, s. 215-261.

Kilian L., 2009, Not All Oil Price Shock Are Alike: Disentangling, Demand and Supply Shock in the Crude Oil Market, *The American Economic Review*, t. 99, z. 3, s. 1053-1069.

Kaufmann R., 2011, The role of market fundamentals and speculation in recent price changes for crude oil, *Energy Policy*, t. 39, z. 1, s. 105-115.

Fattouh B., Mahadeva L., 2012, Assessing the Financialization Hypothesis, *The Oxford Institute for Energy Studies, Working Paper*, nr WPM49, s. 49.

Juvenal L., Petrella I., 2011, Speculation in the Oil Market, *Federal Reserve Bank of St. Louis, Research Division Working Paper*, nr 2011-027A, s. 50.

Beidas-Strom S., Pescatori A., 2014, Oil Price Volatility and the Role of Speculation, *IMF Working Paper*, nr WP/14/218, s. 33.

Knittel C., Pindyck R., 2016, The Simple Economics of Commodity Price Speculation, *American Economic Journal: Macroeconomics*, t. 8, z. 2, s. 1-27.